

Ieder kind is nieuwsgierig!

Een onderzoek naar het vermogen van de stamgroepleider om de vragen van de kinderen te herkennen en om te zetten naar leeractiviteiten zodat hun nieuwsgierigheid gestimuleerd wordt.

Inhoudsopgave nog aanpassen

1. Voorwoord	4
2. Samenvatting	5
3. Aanleiding en probleemstelling	6
3.1 Inleiding	6
3.2 Aanleiding en probleemstelling	6
3.3. Context	6
3.4 Betrokkenen	6
3.5 Professionele rol en taak t.a.v. de probleemstelling	7
3.6 Praktische relevantie van de probleemstelling	7
3.7 Maatschappelijke relevantie van de probleemstelling	7
3.8 Persoonlijke motivatie in relatie tot professionele ontwikkeling	7
4. Resultaten vooronderzoek/beginsituatie	8
4.1 Inleiding	8
4.2 Actuele situatie stamgroep	8
4.3 Vooronderzoek	9
4.4. Resultaten beginsituatie van de kinderen t.a.v. nieuwsgierigheid	9
5. Theoretisch kader	11
5.1 Inleiding	11
5.2 Motivatie	12
5.3 Nieuwsgierigheid	12
5.4 Nieuwsgierigheid binnen het Jenaplanonderwijs	13
5.5 Rol leerkracht bij nieuwsgierigheid	13
5.6 Vragen	14
6. Methode zichtbaar maken	15
6.1 Inleiding	15
6.2 Plan van aanpak	16
7 Actieplan/interventie	16
7.1 Inleiding	16
7.2 Onderzoeksvraag	16
7.3 Deelvragen en instrumenten	16

Ingeborg Schuurmans
Jenaplanschool De Mijlpaal te Nuenen
Jenaplanopleiding “Het Kan!”
april 2018

7.4 Interventie m.b.t. nieuwsgierigheid	16
7.5 Toekomst	17
7.6 Tijdsplanning	18
8. Resultaten cyclus één	22
8.1 Inleiding	22
8.2 Interventie m.b.t. nieuwsgierigheid	22
8.3 Toekomst	28
9. Beschrijving bijstellingen interventie	28
10. Verslag resultaten cyclus twee	29
10.1 Inleiding	29
10.2 Observatie	29
10.3 Leerkrachtvaardigheden t.a.v. nieuwsgierigheid	34
10.4 Type vraag en functie hiervan	35
10.5 Conclusie	36
11. Consequenties voor de andere stamgroepen/team/schoolkinderen	37
12. Aanbevelingen voor verder onderzoek	38
13. Reflectie	38
13.1 Inleiding	38
13.2 Koppeling Jenaplanessenties aan onderzoeksproces	38
14. Literatuur	41

1. Voorwoord

Ik ben Ingeborg Schuurmans en ik ben stamgroepleider van de stamgroep 3/4/5 van Jenaplanschool De Mijlpaal. Ik zit in mijn afstudeerjaar van *Jenaplanopleiding HetKan!*. Eén van de opdrachten die ik binnen deze opleiding gekregen heb, is om een onderzoek uit te voeren in mijn eigen onderwijspraktijk die mijn eigen vragen of interesses oproepen. Dit onderzoek wordt beschreven in het meesterstuk dat voor u ligt. In overleg met Anite van Oijen (*mede-eigenaar en opleider van HetKan!*) heb ik gekozen voor het volgende onderwerp: *Het vermogen van de stamgroepleider om de vragen van de kinderen te herkennen en om te zetten naar leeractiviteiten zodat hun nieuwsgierigheid gestimuleerd wordt.* Dit onderzoek is uitgevoerd in groep 3/4/5 van Jenaplanschool De Mijlpaal, maar kan als inspiratie dienen voor alle groepen van deze school.

Hierbij wil ik mijn dank uitbrengen aan Anite van Oijen. Zij heeft mij enorm veel inzicht en verdieping gegeven met betrekking tot het onderwerp dat centraal staat in dit meesterstuk. Ook wil ik Ingrid Nagtzaam (*mede-eigenaar en opleider van HetKan!*) bedanken, zij heeft samen met Anite mij geïnspireerd tijdens de verschillende studiedagen van Jenaplanopleiding HetKan! Een onderwijsconcept dat mijn hart geraakt heeft!

Verder wil ik mijn twee collega's Britt Lavrijsen en Yvonne van Leeuwen bedanken met wie ik regelmatig heb kunnen sparren over het onderwerp binnen dit onderzoek maar ook over de andere onderwerpen die tijdens de studie behandeld zijn.

Ik wens u veel plezier bij het lezen van mijn onderzoek.

Ingeborg Schuurmans

April 2018

2. Samenvatting

In opdracht van Jenaplanopleiding HetKan! is dit meesterstuk geschreven. Het doel van dit onderzoek was om bepaalde aspecten m.b.t. de nieuwsgierige houding van kinderen en de rol van de stamgroepleider hierbij helder te krijgen. De context van dit onderzoek betrof de stamgroep 3/4/5 (De Korenwolven) met 19 kinderen en twee stamgroepleiders. De stamgroepleiders liepen tegen het werkethos van de kinderen aan en vonden het lastig om ze te motiveren voor hun eigen leerproces. Eén van de stamgroepleiders ging onderzoeken hoe de natuurlijke nieuwsgierigheid van de kinderen gestimuleerd kon worden zodat dit mogelijk een positief effect kon hebben op het werkethos van de kinderen. Om het onderzoek “klein” te houden werd er gekeken naar de nieuwsgierigheid binnen de kringactiviteiten. Er werd eerst een beginsituatie bepaald van de kinderen en de stamgroepleider: De kinderen werden ingeschaald naar betrokkenheid tijdens de kringactiviteiten en de stamgroepleider ging een vragenlijst invullen m.b.t. leerkrachtvaardigheden t.a.v. het stimuleren van nieuwsgierigheid. Hieruit bleek wat het plan werd om het onderzoek voort te zetten. In een logboek ging de stamgroepleider gedurende een bepaalde periode alle vragen verzamelen die ze van de kinderen kreeg. Ze reflecteerde hierop en keek wat haar vervolgacties zouden zijn op deze vragen. Maar ook ging ze de kinderen vragen voorleggen die ze beschreef in dit logboek. Tijdens cyclus twee van dit onderzoek werden de vragen m.b.v. de theorie gecategoriseerd naar *functie en type vraag*. Ook heeft er een observatie plaatsgevonden van een kringactiviteit van de stamgroepleider door een collega. De stamgroepleider heeft tijdens cyclus twee dezelfde vragenlijst ingevuld die ze ook ingevuld had bij het bepalen van haar beginsituatie t.a.v. het stimuleren van nieuwsgierigheid om te kijken of er verschillen waren.

Het onderzoeken van het exacte probleem heeft geleid tot de volgende onderzoeksvraag: *In hoeverre is de stamgroepleider van 3/4/5 (De Korenwolven) in staat om de vragen van de kinderen van de stamgroep tijdens de kringactiviteiten te herkennen en om te zetten in leeractiviteiten?*

Uit onderzoek is gebleken dat de stamgroepleider de vragen van de kinderen herkent m.b.t. type vraag en de functie hiervan. Ze wist er ook steeds beter een vervolgactiviteit aan te koppelen en weet nu ook beter de nieuwsgierige houding van de kinderen te prikkelen bij nieuwe thema's of activiteiten. Er is gebleken (uit observatie en uit gesprekken) dat de kinderen meer gemotiveerd waren door deze nieuwe aanpak.

3. Aanleiding en probleemstelling

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bestaat uit een aantal paragrafen waarin belangrijke aspecten van de probleemstelling worden beschreven.

3.2 Aanleiding en probleemstelling

Een groot gedeelte van de kinderen in mijn groep heeft geen zelfverantwoordelijkheid voor het eigen leerproces. Ze leren niet omdat ze willen leren, ze leren en werken voor mij, dus niet vanuit een intrinsieke motivatie. Ik wil hun betrokkenheid vergroten door hun natuurlijke nieuwsgierigheid te stimuleren, om zo hun werkethos te ontwikkelen. *Maar hoe kom ik erachter waar kinderen nieuwsgierig naar zijn? Hoe leer ik als stamgroepleider hun vragen te herkennen? Hoe speel ik hierop in?*

Een collega van mij volgt de Masteropleiding: *Leren en innoveren*. Als afstudeeronderzoek heeft ze gekozen voor het onderwerp: 'Wereldoriëntatie en nieuwsgierigheid'. Voor dit onderzoek heeft ze mij en een andere collega gevraagd om deel te nemen aan het "veranderteam". Binnen dit team gaan wij onder begeleiding van haar nadenken over hoe we de nieuwsgierigheid van de kinderen t.o.v. wereldoriëntatie kunnen prikkelen. Ik vind het belangrijk om in teamverband samen te werken, dit lees ik ook in de theorie want we zijn immers samenwerkend aan het leren en onderzoekend aan het handelen. Door systematisch het eigen handelen en de eigen praktijk te onderzoeken vergroot de leraar zijn eigen kennis maar ontwikkelt deze ook weer verder. Het doel is om de eigen onderwijs praktijk te verbeteren (Claasen, W. de, Bruïne E. de, Schuman H., Siemons, H. & Velthooven B. van, 2009).

3.3 Context

Jenaplanschool De Mijlpaal is sinds 2016 een Jenaplanschool. De context waar het onderzoek plaatsvindt is op klassen-niveau. Eén groep 3/4/5 staat centraal en dat is de groep waar ik o.a. stamgroepleider van ben. Deze groep heeft twee stamgroepleiders. De groepsopbouw is als volgt: twee 3e jaars, negen 4e jaars en acht 5e jaars.

3.4 Betrokkenen

Twee stamgroepleiders (mijn duo-collega en ik), twee collega's van het veranderteam en 19 kinderen uit deze groep.

3.5 Professionele rol en taak t.a.v. de probleemstelling

Ik ben stamgroepleider van de stamgroep 3/4/5. Ik werk parttime in deze stamgroep: op donderdag en vrijdag en om de week op woensdag, donderdag en vrijdag. Mijn duo-collega werkt aan het begin van de week. Twee personen met een eigen manier van lesgeven. We lopen beiden aan tegen het werkethos van de kinderen uit deze stamgroep. Ze leren niet vanuit een intrinsieke motivatie, ze doen dit omdat wij dit van hen vragen. Dit is naar mijn idee niet de bedoeling van het leren. Kinderen zijn van nature nieuwsgierig. *Hoe kom ik erachter waar kinderen nieuwsgierig naar zijn? Hoeveel ruimte geef ik hen hierin? Maar hoe nieuwsgierig ben ik zelf? Wat kan ik doen om dit te ontwikkelen? Hoe ga ik de nieuwsgierigheid van de kinderen en van mezelf vormgeven in mijn manier van lesgeven?*

3.6 Praktische relevantie van de probleemstelling

Als ik met behulp van dit onderzoek kan ontdekken welke interventies een positieve stimulans hebben op de ontwikkeling van de nieuwsgierigheid van de kinderen, dan kan ik deze informatie met mijn duo-collega delen en kan hij deze ook gebruiken bij zijn lessen. Het zal dan een positieve bijdrage hebben op het leerproces en het werkethos van de kinderen uit deze stamgroep. Uiteindelijk kunnen we deze informatie delen met de rest van het team.

3.7 Maatschappelijke relevantie van de probleemstelling

Ik las in een artikel van Gerritsen (2016) dat nieuwsgierigheid, vanaf de prille kindertijd, een fundamentele kracht is die mensen in staat stelt te leren en zich te ontwikkelen. Verder zegt Gerritsen (2016) in haar artikel dat nieuwsgierigheid het opdoen van nieuwe ervaringen is, het prettig aanvoelt en een bijdrage levert aan de persoonlijke groei. Ook kan de aandacht vastgehouden worden en daarmee de motivatie. Tevens bevordert het de kennisverwerving en kan het bijdragen aan persoonlijke groei. Verder lees ik in haar artikel dat er aanwijzingen zijn dat nieuwsgierigheid een positief effect heeft op het geheugen.

3.8 Persoonlijke motivatie in relatie tot professionele ontwikkeling

In het boek van Stevens & Beers (2013) las ik over de authentieke leraar. Een leraar die zichzelf is, een passie voor zijn vak heeft en vertrouwen in zichzelf en de leerling heeft. Hij lijkt eerder naast zijn leerlingen te staan dan ervoor. Leerlingen en leraar geven samen het onderwijs vorm.

Die laatste zin raakt mij enorm. Als kinderen te veel via een extrinsieke motivatie leren i.p.v. een intrinsieke motivatie wil ik graag met hen in gesprek. Velthausz & Winters (2014) zeggen dat leren vanzelf gaat als je iets wilt weten, wilt leren, dan hoeft niemand je meer te

motiveren. Reed (2017) zegt dat een kind dat vragen stelt iets wil weten en wil bereiken. De stimulans van nieuwsgierigheid is heel belangrijk omdat het kind dan ervaart dat het stimulerend en leuk is om uit te proberen om een antwoord op een vraag te zoeken. Daarmee is nieuwsgierigheid essentieel bij het streven naar onderzoekend leren en exploreren. Verder zegt Reed (2017) dat een nieuwsgierig kind beter leert en zich beter ontwikkelt. Het is daarom heel belangrijk dat ouders en leraren weten hoe nieuwsgierigheid in elkaar zit en hoe ze “die hongerige geest” van de kinderen aan kunnen spreken. Ik wil van de kinderen horen wat ze graag zouden willen leren en waar ze nieuwsgierig van worden. Om dit onderzoek niet te “groot” te maken wil ik eerst kijken wat er gebeurt bij de kringactiviteiten. *Welke vragen hebben kinderen? Welke vragen kan ik hierop stellen om de nieuwsgierigheid te prikkelen? Hoe vervolg ik de dag met deze vragen?*

4. Resultaten vooronderzoek/beginsituatie

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van het onderzoeksdoel en de bestudeerde literatuur de beginsituatie in de stamgroep beschreven en de deelvragen die hierbij onderzocht zijn.

4.2 Actuele situatie stamgroep

Sinds een jaar werk ik als stamgroepleider in stamgroep 3/4/5 en volg daarnaast de opleiding van Het Kan!. Ik heb dit jaar al veel ervaringen op kunnen doen. Niet alleen ik maar ook de kinderen binnen deze groep. We werken met ‘vraag het de kinderen’ en dit is een mooie omwenteling die niet geheel zonder slag of stoot is gegaan. Ik heb mijn manier van lesgeven flink aan moeten passen. Waar ik normaal gesproken meteen had willen helpen daar heb ik moeten leren loslaten. Ik moest het de kinderen gunnen om het zelf te proberen of eerst hulp te vragen aan anderen. Voor de kinderen was dit ook een nieuw proces ze leerden hulp geven maar ook aanvaarden van anderen. We hebben een prachtige groei doorgemaakt in deze stamgroep. Maar toch kwam ik erachter dat niet alle kinderen even betrokken waren als anderen. Ik wil met behulp van mijn onderzoek de betrokkenheid van de kinderen gaan prikkelen door op een vernieuwende manier de thema’s vorm te geven. Ik wil hierbij mijn manier van vragenstellen aan de kinderen en mijn reactie op de vragen van de kinderen onder de loep gaan nemen. Ik wil de kinderen prikkelen door ze niet steeds een kant en klaar antwoord te verschaffen maar ze juist een eigen ‘zoektocht’ te gunnen naar antwoorden op vragen die ze hebben. Ik vind het lastig maar aan de andere kant ook een uitdaging. Ik ben zeer benieuwd wat dit mij gaat brengen.

Ingeborg Schuurmans
Jenaplanschool De Mijlpaal te Nuenen
Jenaplanopleiding “Het Kan!”
april 2018

4.3 Vooronderzoek

Ik heb een theoretisch vooronderzoek gedaan door over de verschillende onderwerpen binnen nieuwsgierigheid en verwondering te lezen. Ik heb gekeken naar wat nu de beginsituatie is m.b.t. de betrokkenheid van de kinderen binnen deze stamgroep door de kinderen een langere periode te observeren tijdens de kringactiviteiten.

In een kringgesprek heb ik met de kinderen gesproken over het onderwerp 'nieuwsgierigheid'. *Weten de kinderen wat dit betekent? Waar worden ze nieuwsgierig van? Hoe zou de stamgroepleider volgens de kinderen hen nieuwsgierig kunnen maken?*

De instrumenten 'theoretisch vooronderzoek', 'observatie van de kinderen gedurende de kring' en 'kringgesprek over nieuwsgierigheid' worden gebruikt om de volgende deelvragen te beantwoorden:

Hoe schaaft de stamgroepleider de kinderen in van de eigen stamgroep naar: meestal betrokken, soms betrokken, weinig tot nooit betrokken aan de start van het onderzoek?

Wat maakt kinderen nieuwsgierig?

4.4 Resultaten beginsituatie van de kinderen t.a.v. nieuwsgierigheid

In een theoretisch vooronderzoek heb ik me verdiept in de verschillende onderwerpen m.b.t. nieuwsgierigheid en verwondering en deze uitgewerkt in het theoretisch kader (hoofdstuk 5).

Uit observaties en ervaringen tijdens kringactiviteiten en andere activiteiten is er binnen de groep gekeken naar de betrokkenheid van de kinderen bij nieuwe thema's en onderwerpen. De betrokkenheid is procentueel weergegeven in een cirkelgrafiek in: *zeer betrokken, betrokken, nauwelijks betrokken.*

Dit instrument gaat de volgende deelvraag beantwoorden:

Hoe schaaft de stamgroepleider de kinderen in van de eigen stamgroep naar: meestal betrokken, soms betrokken, weinig tot nooit betrokken aan de start van het onderzoek?

Uit de inschaling blijkt dat de drie verschillende vormen van betrokkenheid bijna gelijk zijn.

Om erachter te komen wat de kinderen over nieuwsgierigheid zeggen, wat ze ervan weten, heb ik een kringgesprek met ze gevoerd. Ik heb drie vragen geformuleerd en ze op een groot vel papier geschreven. Ik heb de inbreng van de kinderen letterlijk opgeschreven. De volgende vragen kwamen aan bod:

1. **Wat is nieuwsgierigheid?**
2. **Waar worden jullie nieuwsgierig van?**
3. **Welke activiteiten maken jullie nieuwsgierig.**

De volgende antwoorden werden per vraag door de kinderen gegeven:

1. **Wat is nieuwsgierigheid?**
 - Dat je heel graag iets wilt weten maar dat je dit eigenlijk niet mag weten.
 - Dat iemand een geheim heeft en dat je dat geheim wilt weten.
 - Als je lawaai hoort dat je wilt weten waar dat vandaan komt.
 - Dat je vader en je moeder je een cadeautje gaan geven. Het is een verrassing maar toch wil je het weten.
 - Je gaat raden wat je gaat doen op je verjaardag.
 - Dat je vader of moeder een app-je krijgen en dat je niet mag kijken.

2. Waar worden jullie nieuwsgierig van?

- Als je moeder belt of appt en niet zegt met wie ze appt.
- Van cadeautjes.
- Als ik een rode ballon zie.
- Als een ander iets meebrengt en achter de rug verstopt.
- Als je ergens niet binnen mag komen.
- Als je ouders zeggen: “We hebben een verrassing”.

3. Welke activiteiten maken jullie nieuwsgierig.

- Naar de film gaan op juffen- en meesterdag en niet zeggen welke film
- Koekjes
- De juf maakt taart.
- We gaan naar de bieb met een thema.
- Als er gezegd wordt: “We gaan iets leuks doen, maar ik zeg niet wat”.
- Als er gezegd wordt: “Als jullie stil zijn, dan krijgen jullie popcorn”.
- Als we met de hele klas taart bakken.
- Als iemand films koopt.

Dit instrument gaat de volgende deelvraag beantwoorden: *Wat maakt kinderen nieuwsgierig?*

Bij de vraag ‘Wat is nieuwsgierigheid?’ wordt er vaak verwezen naar verrassingen, cadeautjes m.b.t. verjaardag. Of berichtjes die ouders op de telefoon ontvangen die de kinderen niet mogen lezen. Bij de vraag: ‘Wat maakt je nieuwsgierig?’ blijkt weer dat het vooral over verrassingen gaat m.b.t. verjaardagen. Maar ook bij onverwachte geluiden of dat je niet binnen mag komen. ‘Welke activiteiten maken je nieuwsgierig?’ wordt er weer een link gelegd naar leuke uitstapjes of taarten, of koekjes.

De conclusie die ik kan trekken uit de deelvraag ‘*Wat maakt kinderen nieuwsgierig?*’ is dat kinderen vooral denken aan verrassingen in de vorm van uitstapjes, traktaties en koekjes. Met uitzondering van één kind: hij zei dat hij nieuwsgierig wordt van onverwachte geluiden.

5. Theoretisch kader

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bestaat uit een aantal paragrafen waar ingegaan wordt op belangrijke aspecten van nieuwsgierigheid maar ook wat nieuwsgierigheid doet met de motivatie en de

groepsprocessen in de stamgroep. De bestudering van de theorie zal een bijdrage leveren aan de beantwoording van een deel van de hoofdvraag en deelvragen.

5.2 Motivatie

Veen, van der & Wal, van der (2012) verwijzen in hun boek naar Bruner. Hij zegt namelijk dat de cognitieve ontwikkeling van een kind gestimuleerd zou moeten worden door het kind actief en zelf ontdekkend met de leerinhoud bezig te laten zijn. De extrinsieke motivatie maakt dan plaats voor intrinsieke motivatie wanneer de kinderen zelf problemen op mogen lossen. Dit zal een positieve leerhouding opleveren. Want als ze zelf iets uitgeknoobbeld hebben zal dit een versterkende en belonende uitwerking hebben. Ze zeggen dat het zelf ontdekken van principes, oplossingsmethoden en regels een transfer van de verworven kennis en vaardigheden zal bevorderen. Later is deze heer Bruner teruggekomen op deze opvatting door kritiek van anderen en heeft het begrip *Guided discovery* geïntroduceerd. Dit betekent het begeleid zelf ontdekkend leren. Samenwerking, communicatie en betekenisverlening aan concrete ervaringen zijn belangrijke elementen binnen deze vorm van leren en onderwijs. Dit staat ook beschreven in het boek van Velthausz & Winters (2014), zij zeggen dat een Jenaplanschool ervaringsgericht, ontwikkelingsgericht, coöperatief, wereld oriënterend, kritisch, en zin zoekend is.

5.3 Nieuwsgierigheid

In de theorie las ik dat 'nieuwsgierigheid' de basis is voor 'leren'. Het vak van leerkracht vraagt benieuwdheid naar het kind dat je voor je hebt, maar ook nieuwsgierigheid naar je eigen gevoelens en gedragingen (Visscher, 2013). Reed (2017) zegt dat een nieuwsgierig kind beter leert, meer kan onthouden en zich beter kan ontwikkelen. Verder zegt Reed (2017) dat nieuwsgierigheid een verlangen is om iets nieuws te ervaren, om te weten wat je niet weet en om omgevingsprikkels te verkennen. Er wordt onderzoekend gedrag uitgelokt omdat de nieuwsgierigheid gericht is op het verkrijgen van nieuwe informatie.

Nieuwsgierigheid is gericht op het verwerven van nieuwe informatie. We hebben meer aandacht voor de taak waarmee we bezig zijn en kunnen ons ook beter op die taak focussen. Op de lange termijn helpt nieuwsgierigheid de kinderen en jongeren om kennis en vaardigheden te verwerven die ze nodig hebben om uitdagingen aan te gaan of problemen op te lossen in een snel veranderende wereld.

Er zijn veel vormen van nieuwsgierigheid, maar binnen de schoolomgeving en thuisomgeving zijn de volgende vormen belangrijk:

- *perceptuele nieuwsgierigheid*: Stel je hoort of je ruikt iets of je ziet een onduidelijk beeld dan lokt dit onderzoek/verkenning uit. Zoals het grondig bekijken of aftasten van een object. Het doel is om aan informatie te komen die iets over de nog onbekende prikkel onthult.
- *epistemologische nieuwsgierigheid*: wordt gewekt door nieuwe of originele vragen, complexe ideeën en onopgeloste problemen. Je vraagt je af: 'Hoe werkt dat?' 'Hoe komt dat?', 'Wat gebeurt er als...?', 'Hoe zal ik dat oplossen?' Dit motiveert je om op zoek te gaan naar nieuwe informatie die hiaten in je zal opvullen. Bij kinderen zijn de hun eigen ervaringen én de volwassenen in hun omgeving de belangrijkste bronnen van deze informatie (Reed, 2017).

Reed (2017) zegt dat het Informatie-gat 'het gat' is tussen wat je nog niet weet en wat je nog wilt weten. Als kinderen een beetje informatie krijgen over wat ze zullen vinden dus als er sprake is van 'een medium informatie-gat' dan vertonen de kinderen meer onderzoekend gedrag. Wanneer kinderen het idee hebben dat ze dichtbij het antwoord zitten, dat ze het binnen handbereik hebben, dan worden ze er nieuwsgierig naar en doen ze moeite om aan de ontbrekende informatie te komen. Hierdoor onthouden ze de informatie beter. Als ze juist heel zeker of heel onzeker zijn over wat ze zullen vinden dan vertonen ze minder onderzoekend gedrag.

5.4 Nieuwsgierigheid binnen het Jenaplanonderwijs

De vragende houding van kinderen moet binnen het Jenaplanonderwijs hoog in het vaandel staan. Nieuwsgierig zijn is het startpunt van het onderwijs, want als je vragen stelt en daar ook echt het antwoord op wilt weten dan ga je op zoek, onderzoeken en leren. In de stamgroep wordt er gewerkt aan een gezamenlijk thema en het is belangrijk dat de stamgroepsleider de kinderen op het 'puntje van hun stoel' kan krijgen. Want als er interesse is, dan komen automatisch de vragen. Vragen van kinderen worden gewaardeerd in de school, deze zijn steeds de start van het onderwijs (Velthausz & Winters, 2014).

5.5 Rol leerkracht bij nieuwsgierigheid

Reed (2017) zegt hierover dat de leerkracht ook nieuwsgierig moet zijn want de nieuwsgierigheid van kinderen hangt sterk af van de nieuwsgierigheid van de leerkracht. Als je nieuwsgierigheid van de kinderen wilt aanspreken moet deze natuurlijk wel herkend worden. Het jonge nieuwsgierige kind gaat op zoek naar nieuwe ervaringen. Het gaat opzoek naar vreemde, mysterieuze of tegenstrijdige dingen in zijn omgeving. Het kind gaat hierop af en wil het betasten en inspecteren. Nieuwsgierige kinderen stellen ook veel vragen over

minder tastbare en concrete dingen. De leerkracht moet de nieuwsgierigheid systematisch stimuleren en faciliteren. Voor de leerkracht is het een grote uitdaging om een balans te vinden tussen wat er geleerd moet worden en hoe de kinderen daar kunnen komen. Dit vraagt enerzijds overzicht van de leerstof en de beheersing hiervan en anderzijds creativiteit, lef maar vooral ...nieuwsgierigheid! Velthausz & Winters (2014) zeggen dat de vragende houding van de kinderen in een Jenaplanschool in een hoog vaandel moet staan.

Nieuwsgierig zijn naar elkaar en de werkelijkheid, maar elkaar ook bevragen.

Stamgroepleiders moeten doorvragen en er achter zien te komen welke vragen er achter de eerste vraag verborgen zitten. Het stellen van activerende vragen is heel belangrijk. Reed (2017) zegt dat je kinderen moet laten verrassen. Verrassende nieuwe informatie wordt nog beter onthouden, vooral wanneer we er nieuwsgierig naar zijn. Laat eerst kinderen raden naar antwoorden of uitkomsten, voordat ze nieuwe informatie krijgen.

5.6 Vragen

Both (z.d.) zegt in zijn artikel dat er bij een 'echte vraag' uitgegaan wordt (door de spreker en door degene aan wie de vraag gesteld wordt) dat:

- A. De spreker het antwoord niet weet en denkt dat de respondent dat wel weet.
- B. De spreker het antwoord wil weten.
- C. De spreker de hulp of informatie nodig heeft die gespecificeerd wordt in de vraag.

De volgende vragen zien er wel uit als een vraag maar voldoen niet aan de eisen van een 'echte vraag'

- *Retorische vragen*: de spreker geeft het antwoord zelf al.
- *Suggestieve vragen*: gebeurt door de leerkracht vaak in leergesprekken.
- *Rituele vragen*: dit zijn zelden echte vragen. Zoals aan bruid en bruidegom in stadhuis, er wordt namelijk niet het antwoord "nee" verwacht.
- *Controle vragen*: Er wordt in feite gecontroleerd of het kind het antwoord wel weet.

Echte vragen zijn:

- *Expressieve vragen*: Hoe is het met de vrager gesteld? Emoties worden uitgedrukt.
- *Cognitieve of Epistemische vragen*: zijn gericht op het vergroten van kennis.
- *Praktische vragen*: zijn gericht op iets gedaan te krijgen, iets herstellen of ontwerpen, iets organiseren.
- *Filosofievragen*: vragen uit verwondering gesteld.

Binnen de “cognitieve vragen” kunnen nog een paar nadere onderscheidingen aangebracht worden:

1. *Convergente en divergente vragen*: deze zijn gericht op een eenduidig en-“goed” antwoord. Divergente vragen laten meer antwoorden toe.
2. *W-vragen en ja/nee vragen*: Wat, waar, wanneer? Hoe? Hoeveel? Hoe komt dat? Waarom? Waardoor? Waarvoor? Waartoe? Maakt het verschil als...?
3. *Doe-, navraag-, naslag- en redeneervragen*: Deze vragen kun je beantwoorden door te observeren en/of iets met de spullen te doen.
4. *Denkvragen*
5. *Doe-vragen*: in bijvoorbeeld het natuuronderwijs
6. *Ondersteunende vragen*: Informatieve en handelingsvragen: Both (z.d.) zegt in zijn artikel dat je als stamgroepleider moet weten wat voor soort vragen je kunt stellen aan een kind zodat het als een stimulans werkt op het kind om het verder uit te gaan diepen. Maar het is ook zo dat de eerste reactie van de stamgroepleider is om een uitdrukking te geven aan gevoelens bij het zien van bijvoorbeeld een voorwerp dat het kind aan je laat zien. Stel je voor dat een kind een blad van een boom laat zien dan kun je als stamgroepleider *informatieve-en handelingsvragen* stellen. Bij *informatieve vragen* krijg je de neiging om de nadruk te leggen op het geven van antwoorden als het verwerven van *goede* eindproducten (de *goede* antwoorden). Ook kunnen alleen zeer taalvaardige kinderen succesvolle antwoorden geven. Bij *handelingsvragen* worden door de antwoorden uit eerste hand (primaire bronnen) de kinderen gestimuleerd door iets met de materialen te doen. Ook worden de kinderen aangemoedigd tot het verwerven van het idee dat er meer ‘goede antwoorden’ zouden kunnen zijn en ook het proces is hierin belangrijk. Hoe ben je aan het antwoord gekomen? Alle kinderen kunnen succes hebben bij het vinden van antwoorden.

6. Methode zichtbaar maken

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk ga ik beschrijven wat het plan van aanpak is binnen mijn onderzoek. Ik beschrijf hierin de uitdaging die ik aan ga en de wijze waarop.

6.2 Plan van aanpak

Ik weet nu, doordat ik de beginsituatie heb bepaald (zie hoofdstuk 4) en de theorie heb bestudeerd, dat ik de thema's op een andere/vernieuwende manier ga introduceren. Ik ga mijn manier van vragen stellen veranderen en ik ga een logboek bijhouden waar ik alle vragen van de kinderen noteer die ik gedurende de dag krijg. In dit logboek beschrijf ik de vraag en mijn reactie hierop. Ook ga ik de kinderen vragen stellen en hun reactie hierop beschrijven. Ik ga de kinderen een aantal vragen voorleggen m.b.t. het thema dat ik op een vernieuwde manier heb aangeboden. Alle resultaten beschrijf ik in hoofdstuk 8 bij beschrijving van cyclus één. Hier evalueer ik op en stel het bij om een nieuwe periode in te gaan (cyclus twee).

7. Actieplan/interventie

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van het onderzoeksdoel en de bestudeerde literatuur de onderzoeksvraag en de bijpassende deelvragen beschreven.

7.2 Onderzoeksvraag

In hoeverre is de stamgroepleider van 3/4/5 (De Korenwolven) in staat om de vragen van de kinderen van de stamgroep tijdens de kringactiviteiten te herkennen en om te zetten in leeractiviteiten?

7.3 Deelvragen en instrumenten

Vanuit de hoofdvraag en de probleemstelling zijn er verschillende deelvragen geformuleerd, die worden in de volgende paragrafen weergegeven. Per deelvraag wordt eerst het instrument beschreven en wat de relatie tot de hoofdvraag is. Meteen daaronder staan de deelvraag of deelvragen geformuleerd. De antwoorden van de deelvragen zullen het uiteindelijke antwoord op de hoofdvraag gaan vormen.

7.4 Interventie m.b.t. nieuwsgierigheid

Om te kijken wat het effect is van de vernieuwde manier van vragen stellen door mij tijdens de verschillende kringactiviteiten ga ik in een logboek bijhouden welke vragen ik hoor of denk te horen van de kinderen en hoe ik hierop reageer. Maar ook de vragen die ik zelf aan de kinderen stel, daarvan ga ik de reacties en eventuele vervolgvragen noteren die hieruit voortvloeien. Ik zal reflecteren in dit logboek op mijn eigen leerkrachtgedrag m.b.t. de vragen van de kinderen die tijdens kringactiviteiten naar voren komen, maar ook ga ik reflecteren op

Ingeborg Schuurmans
Jenaplanschool De Mijlpaal te Nuenen
Jenaplanopleiding "Het Kan!"
april 2018

de reacties van de kinderen op mijn gestelde vragen. Ook ga ik de kinderen een vragenlijst voorleggen: 'De mate waarin de leerlingen aangeven dat ze nieuwsgierig' waren m.b.t. het thema.

Deze instrumenten worden gebruikt om de volgende deelvragen te beantwoorden:

- *Hoe reageren de kinderen op de vernieuwde manier van introductie door stamgroepleider op een nieuw thema in de kring?*
- *Hoe reageert de stamgroepleider op vragen die spontaan gesteld worden tijdens kringactiviteiten?*
- *Hoe reageren de kinderen op de vragen van de stamgroepleider en wat is de respons van de stamgroepleider hierop?*

7.5 Toekomst

Ik ga een periode lang alle vragen verzamelen en vastleggen die door de kinderen tijdens de kringactiviteiten worden gesteld. Door de theorie hier wederom op te bestuderen zal ik de vragen kunnen gaan categoriseren en zal ik uiteindelijk na gaan denken over hoe ik met deze vragen om zal gaan in de toekomst. Ik zal mijn ervaringen bespreken met mijn duo-collega en mijn collega's uit het veranderteam. Dit instrument zal de volgende deelvragen beantwoorden:

Welke vragen worden er door de kinderen in de kring gesteld? Kan de stamgroepleider deze onderscheiden naar verschillende soorten vragen en de functie ervan herkennen?

Uit mijn tussentijdse evaluatie voor cyclus één wil ik kijken wat het effect is geweest van mijn interventie en neem dit mee naar cyclus twee. Ik laat mijn collega Britt Lavrijssen een kringactiviteit observeren, zij zal een kijkwijzer gebruiken bij die observatie waarmee zij kan kijken hoe ik mijn leerkrachtvaardigheden inzet om de nieuwsgierigheid van de kinderen te stimuleren. Ook zal ik twee keer een lijst invullen m.b.t. 'leerkrachtvaardigheden t.a.v. nieuwsgierigheid'. De eerste keer om mijn 'beginsituatie' te bepalen en de tweede keer wat er veranderd is t.a.v. mijn beginsituatie. Dit instrument zal de volgende deelvraag beantwoorden:

Welke strategie kan de stamgroepleider toepassen om de nieuwsgierigheid te prikkelen van de kinderen?

7.6 Tijdsplanning

(Deel)vraag en verwachte gevolgen bij onderzoeksactiviteit	Onderzoeksactiviteit	dec 2017	jan '18	feb '18	Mrt '18	apr '18
<p><i>Hoe schaaft de stamgroepleider de kinderen in van de eigen stamgroep naar: meestal betrokken, soms betrokken, weinig tot nooit betrokken aan de start van het onderzoek?</i></p> <p>Ik ken de kinderen goed, ik heb deze kinderen het 2^e jaar in mijn groep. Ik heb een verwachting dat er evenredige verdeling zal zijn binnen de inschaling.</p>	Observaties door stamgroepleider van de kinderen tijdens de (kring) activiteiten.	x				
<p><i>Wat maakt kinderen nieuwsgierig?</i></p> <p>Ik verwacht veel informatie te krijgen van de kinderen over dit onderwerp.</p> <p>Ik verwacht veel nieuwe informatie te vinden bij de bestudering van de theorie.</p>	<p>Kringgesprek met de kinderen.</p> <p>Theoretisch onderzoek</p>	x				
<p><i>Hoe reageren de kinderen op de vernieuwde manier van introductie door stamgroepleider op een nieuw thema in de kring?</i></p> <p>Ik denk dat de kinderen nieuwsgierig zullen zijn als ik de kring anders start dan ik normaal deed. Dus prikkelend, vernieuwend.</p>	Enquête formulier ingevuld door de kinderen		x			

(Deel)vraag en verwachte gevolgen bij onderzoeksactiviteit	Onderzoeksactiviteit	dec 2017	jan '18	feb '18	Mrt '18	apr '18
<p><i>Hoe reageert de stamgroepleider op vragen die spontaan gesteld worden tijdens kringactiviteiten?</i></p> <p><i>Hoe reageren de kinderen op de vragen van de stamgroepleider en wat is de respons van de stamgroepleider hierop?</i></p> <p>Ik verwacht dat ik verrast zal raken en meer bewuster van mijn eigen handelen wordt. Ook ben ik benieuwd naar de variatie in soorten vragen. Ik zal me bewuster worden hiervan.</p>	<p><u>Logboek</u>: verzameling van vragen van kinderen met reactie hierop door stamgroepleider. Vragen van stamgroepleider en reactie van kinderen hierop.</p>		x	x	x	x
<p><i>Welke vragen worden er door de kinderen in de kring gesteld? Kan de stamgroepleider deze onderscheiden naar verschillende soorten vragen en de functie ervan herkennen?</i></p> <p>Uit mijn logboek zal blijken welke vragen ik krijg gedurende de dag. Ik zal m.b.v. de theorie de vragen gaan categoriseren.</p>	<p>Bestudering theorie</p>			x	x	x
<p><i>Welke strategie kan de stamgroepleider toepassen om de nieuwsgierigheid te prikkelen van de kinderen?</i></p> <p>Mijn collega is eerlijk en betrouwbaar. Ze zal haar taak als observant serieus nemen en mij feedback geven over mijn strategie van vragen stellen. Zij zal ook de reacties van de</p>	<p>Observatie kringactiviteit door collega (Britt Lavrijsen)</p> <p>Bespreking vragenlijst met Britt</p>				x	x

(Deel)vraag en verwachte gevolgen bij onderzoeksactiviteit	Onderzoeksactiviteit	dec 2017	jan '18	feb '18	Mrt '18	apr '18
<p>kinderen hierbij meenemen. Ik blijf op zoek naar theorie. Dit staat gedurende het onderzoek centraal.</p> <p>Aan het begin van dit onderzoek heb ik een lijst met 'leerkrachtvaardigheden t.a.v. nieuwsgierigheid' ingevuld. Dit ga ik in maart nog een keer doen.</p> <p>Is er een verandering zichtbaar? Ik denk dan van wel. Deze observatie van mijn collega en de lijst met leerkrachtvaardigheden zal ik inzetten om cyclus 2 te verfijnen.</p>	<p>Bestudering theorie</p> <p>Lijst met leerkrachtvaardigheden t.a.v. nieuwsgierigheid wordt 2x afgenomen door Britt.</p> <p>Deze wordt ook besproken met Britt.</p>					
<p>Verslag cyclus één</p> <p>De deelvragen zijn uitgevoerd tijdens cyclus één. Ik ga kijken of mijn plan heeft gewerkt. De evaluatie/reflectie hierop neem ik mee naar cyclus twee.</p> <p>Verslag cyclus twee:</p> <p>Er vindt een observatie plaats van een kringactiviteit m.b.t. nieuwsgierigheid door mijn collega Britt. Ook zal ik de uitslag van mijn leerkrachtvaardigheden t.a.v. nieuwsgierigheid met haar bespreken. Vanuit de theorie ga ik de verschillende vragen uit mijn logboek categoriseren.</p>					x	x

(Deel)vraag en verwachte gevolgen bij onderzoeksactiviteit	Onderzoeksactiviteit	dec 2017	jan '18	feb '18	Mrt '18	apr '18
<i>Hoofdvraag: In hoeverre is de stamgroepleider van 3/4/5 (De Korenwolven) in staat om de vragen van de kinderen van de stamgroep tijdens de kringactiviteiten te herkennen en om te zetten in leeractiviteiten?</i>	Alle antwoorden op de deelvragen zullen een antwoord op de hoofdvraag gaan geven.					

8. Resultaten cyclus één

8.1 Inleiding

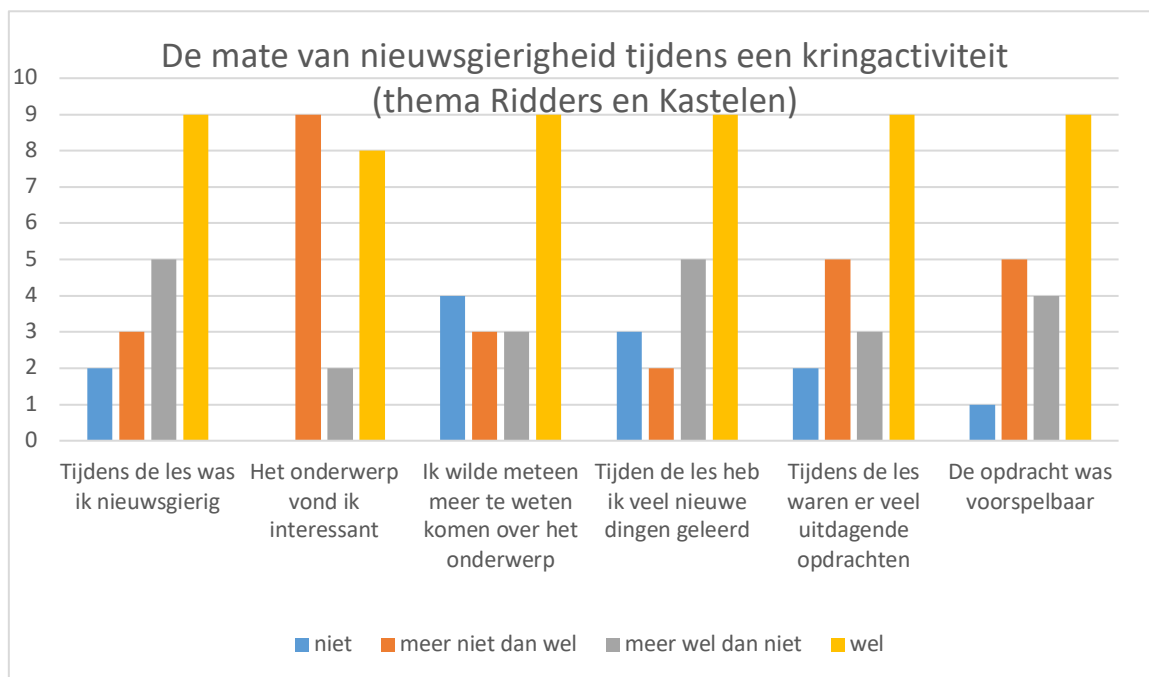
In dit hoofdstuk wordt aan de hand van de verschillende instrumenten de resultaten hiervan weergegeven. De resultaten worden per onderzoeksinstrument beschreven. Deze data worden geordend zodat er een duidelijk overzicht is om later de juiste conclusies uit te kunnen trekken. Een aantal deelvragen zijn uitgevoerd tijdens cyclus één. Ik ga kijken of mijn plan heeft gewerkt. De evaluatie/reflectie hierop en de observatie door mijn collega, maar ook de uitslag van mijn leerkrachtvaardigheden t.a.v. nieuwsgierigheid zal ik meenemen om cyclus twee uit te voeren en meer te gaan verfijnen.

8.2 Interventie m.b.t. nieuwsgierigheid

We waren een nieuw thema gestart: 'Ridders en Kastelen'. Ik had het thema geïntroduceerd met een zwaard van hout dat ik onder een doek had gelegd. Op deze manier wilde ik de kinderen stimuleren om vragen te stellen naar kenmerken en eigenschappen van het object dat onder het doek lag. Ik had de kinderen eerst laten raden wat eronder zou zitten. Daarna mochten ze kenmerken gaan benoemen waarop ik 'ja' of 'nee' zei. Vervolgens mocht een kind het object betasten maar nog niet bekijken. Hij moest hardop beschrijven wat hij voelde. Daarop mochten de kinderen weer gaan raden. Nadat ik het doek eraf had gehaald hebben we samen naar het voorwerp gekeken en rond laten gaan in de kring (*observatiekring*). De kinderen mochten toen vertellen wat ze zagen, hoe het object aanvoelde, vragen erover stellen. De kinderen gaven de volgende opmerkingen: *het voelt scherp, er zit een fijne greep aan, het is glad, het heeft laagjes, het wordt warm door wrijving*. We hebben over het thema gesproken, dus de voorkennis werd aangeboord.

Om erachter te komen waar kinderen nieuwsgierig naar worden heb ik de kinderen een vragenlijst in laten vullen. Deze lijst laat zien wat de mate van nieuwsgierigheid was tijdens deze kringactiviteit. De kinderen konden de volgende antwoorden geven: *niet, meer niet dan wel, meer wel dan niet en wel*. Ook konden ze dit onderbouwen door een eventuele toelichting. De volgende vragen heb ik ze voorgelegd:

1. Tijdens de les was ik nieuwsgierig.
2. Het onderwerp vond ik interessant.
3. Ik wilde meteen meer te weten komen over het onderwerp.
4. Tijdens de les heb ik veel nieuwe dingen geleerd.
5. Tijdens de les waren er veel uitdagende opdrachten
6. De opdracht was voorspelbaar.

Als ik kijk naar de vijf onderdelen dan is de kolom 'wel' het hoogste bij alle onderdelen dat is te verklaren door de volgende opmerkingen die de kinderen erbij hebben geschreven:

- Omdat er een doek op lag.
- Ik werd er nieuwsgierig van.
- Want het was een verrassing.
- Ik wilde meteen weten wat er onder de doek lag.
- Ik vond het leuk.

Alleen bij onderdeel 'het onderwerp vond ik interessant' is de kolom 'meer niet dan wel' hoger dan de kolom 'wel' en dat is te verklaren door de volgende opmerkingen die een aantal kinderen hierbij maakten:

- Ik vind ridders niet leuk.
- Ik weet er al veel van.
- Omdat het niet zo spannend is

Dit instrument werd gebruikt om de volgende deelvraag te beantwoorden:

Hoe reageren de kinderen op de vernieuwde manier van introductie door stamgroepleider op een nieuw thema in de kring?

Ik had verwacht dat de kinderen enthousiast zouden gaan reageren op een onderwerp als ik de kring op een nieuwe manier start, in dit geval een zwaard onder een doek. Dat was het inderdaad het geval: het was prikkelend en vernieuwend voor de kinderen. Dus deze nieuwe

manier om een thema te introduceren heeft een positief effect op de nieuwsgierige houding en de betrokkenheid van de kinderen.

Om te kijken wat het effect is van de vernieuwde manier van vragen stellen door mij als stamgroepleider tijdens de verschillende kringactiviteiten, heb ik een logboek bijhouden waarin ik de vragen van de kinderen noteerde en mijn reactie hierop. Ook beschreef ik de vragen die ik stelde aan de kinderen en wat hun reactie erop was. Ik werk hieronder enkele contexten uit:

Onderzoek over stroom:

We hadden een knutselochtend gehad met de gehele middenbouw en we waren samen aan het opruimen. Ik had de stofzuiger vast en ik raakte per ongeluk een kind aan. We kregen beiden een stroomschokje. Ik zei tegen die jongen: "Hè, wat gek!...Hoe kan dit?" De jongen reageerde door zijn schouders op te halen en gaf aan dat hij het niet wist. Ik dacht: "Deze situatie ga ik dadelijk als ik met mijn groep in de kring zit aan de kinderen voorleggen." We zaten in de kring en ik vertelde wat er gebeurd was. Ik vroeg aan de kinderen hoe dat kon. Ik kreeg de volgende reacties:

- De elektriciteit gaat door het apparaat en door de juf. Omdat de juf het apparaat vast heeft gebeurt er niets, pas als ze een ander aanraakt dan wel. De juf werd statisch.
- Ik vroeg daarop: "Wat is statisch? Wat betekent dit?"
- Eén van de kinderen: "Als je statisch bent dan geef je stroom aan elkaar door. Als je een ballon over je kleren wrijft dan gaan je haren omhoog staan als je de ballon boven je hoofd houdt.
- Ik: "Hoe kan een ballon de haren overeind doen?" Eén van de kinderen: "In de ballon zit warmte en lucht en dit geeft stroom. Van de glijbaan krijg je ook stroom."
- Vraag van ander kind: "Waarom doet stroomdraad bij de paarden pijn?"

Ik merkte dat elke vraag een nieuwe vraag op riep. Ik gaf zelf geen antwoord, maar stelde steeds een nieuwe vraag bij elk antwoord. Helaas was de tijd kort en was de school uit, maar ik had het plan om er de volgende dag op terug te gaan komen. Ik gaf dit ook aan, aan de kinderen. De volgende dag kwam ik erop terug. De kinderen wisten dit nog en een aantal kinderen hadden zelfs thuis met hun ouders hierover gesproken. Ik vroeg: "Wat weten we nu van stroom? Wat is bijvoorbeeld statisch?" Er kwamen daarop weer meer vragen. Ik stelde voor om alle vragen op te schrijven en de kinderen mochten in groepjes op onderzoek uit. De volgende vragen kwamen naar voren en gingen de kinderen onderzoeken:

- Waarvan krijg je stroom?
- Hoe krijg je stroom?

- Hoe ontstaat stroom?
- Wat is een taser?
- Hoe werkt stroom?
- Hoe kunnen anderen stroom van je krijgen?
- Waarom komt er stroom bij de paarden?
- Wat is 'opgeladen'?

Ik heb deze vragen op een a4-papier afgedrukt en ieder kind mocht een blaadje pakken en een vraag kiezen die ze verder wilden onderzoeken. We hadden afgesproken dat ze dit die dag zelf mochten plannen, ze moesten immers ook het werk volgens het weekplan maken. Maar dat was geen probleem. Ze waren zo enthousiast. De dag erna wilden ze er weer aan verder werken. Ook heb ik bij mezelf een enthousiasme ontdekt dat door één spontane actie een mooi onderzoek heeft plaatsgevonden. De nieuwsgierigheid is aangeboord en ontstaan door één vraag/context die ik aan het begin had ingebracht. Deze vraag was immers belangrijk voor onze stamgroep. Ik heb de regie wel vastgehouden maar heb wel 'los durven

te laten' om de kinderen een weg te laten bewandelen en het vertrouwen te schenken om iets te onderzoeken wat op dat moment heel belangrijk was. Op bovenstaande de foto zie je het resultaat.

Ingeborg Schuurmans
 Jenaplanschool De Mijlpaal te Nuenen
 Jenaplanopleiding "Het Kan!"
 April 2018

Een prikbalLETJE:

Een kind heeft een prikbalLETJE gevonden buiten. Hij weet niet wat het is en laat het mij zien. Hij zegt dat hij zich bezeerd heeft omdat hij het open had willen snijden met een afgebroken liniaal dat hij ook buiten had gevonden.

Ik vraag hem: "Hoe heb je jezelf bezeerd?"

Hij: "Ik heb met dit stukje plastic gesneden."

Ik: "Waarom pak je dat stukje plastic?"

Ik kijk naar het prikbalLETJE en vraag: "Wat zou dit zijn?"

Een ander kind zegt: "Ik heb dat ook balLETJE ook, wat zou het zijn?"

Ik zeg: "We zullen het eens aan de andere kinderen vragen als we in de kring gaan zitten."

Ik liet het balLETJE de kring rond gaan en de kinderen voelden en gingen eraan ruiken.

J.: "Het stinkt!"

N: "Het stinkt en het prikt!"

Ik vraag aan C. (*Hij is een stiller kind en reageert niet gauw uit zichzelf*): "Weet jij wat het is?"

C: "Ik heb het vaker gezien."

Ik: "Waar dan?"

C: "Bij de scouting."

I: "Staan daar bomen?"

C: "Heel veel."

I: "Hoe komen we er achter wat het is?"

C: "Het balLETJE doormidden snijden en kijken wat erin zit."

J: "Maar dan zie je toch niet wat het is!"

L: "Opzoeken op Google."

Ik: "Wat moet je dan intypen bij Google?"

L: 'Rond stekelig balLETJE,...Wat is het?' "Dan krijg je info over alle bomen."

Helaas was de school uit en moest ik afsluiten, ik had afgesproken dat we na het weekend op maandag ermee verder zouden gaan. Ik merkte bij deze activiteit dat de kinderen ontzettend betrokken waren. Ze wilden het prikbalLETJE aanraken, ze roken eraan. Ik probeerde ook de wat stillere kinderen te laten reageren. Daarom vroeg ik aan C. of hij wist wat dit voor balLETJE zou kunnen zijn.

Leven op een planeet:

We hadden een sociaal/emotionele kring en ik had de kaartjes van 'Openhartig' hierbij genomen. Dit zijn kaartjes waarop stellingen staan en daar kunnen de kinderen op reageren. Er was een kaartje met de volgende vraag: 'Is er leven op een andere planeet?' De kinderen gingen hierover in gesprek. Ik liet het gebeuren. Een kind begon over het universum, over het zwarte gat. Ik stelde steeds een nieuwe vraag. Ik zei op het laatst: "Maar hoe komen we hier achter?" "We kunnen dit opzoeken", zeiden de kinderen. Een aantal kinderen hebben dit toen gedaan. Later hebben we in de kring de antwoorden die zij gevonden hadden met elkaar besproken.

Methode Rekenzeker:

We waren op Schooltv een filmpje aan het kijken over 'Ridders en kastelen'. Eén van de kinderen kwam zachtjes naar me toegelopen en zei: "Juf, waarom heeft deze school voor Rekenzeker gekozen?" Ik vertelde de reden waarom: dat een paar leerkrachten goed nagedacht hadden en samen tot het besluit waren gekomen dat Rekenzeker een goede rekenmethode voor onze school zou zijn. Toen vroeg ik aan hem: "Waarom vraag je dit eigenlijk?" Kind: "Dat weet ik niet." Hij ging terug naar zijn plaats.

Nu ik zo met dit onderzoek bezig ben, ben ik bewuster bezig met de vragen die ik van de kinderen krijg. Dit vond ik een best aparte vraag omdat we immers naar een filmpje over 'Ridders en kastelen' aan het kijken waren en dan verwacht je geen vraag over de rekenmethode. Maar toch gaf ik antwoord, ik wilde deze vraag niet de grond indrukken, maar de nieuwsgierigheid die dit kind had in ere houden. Door gewoon een antwoord te geven, dat vond hij nu even belangrijk. Maar ik realiseer mezelf dat ik eigenlijk een kans heb laten liggen, ik had hierop door moeten vragen. Maar omdat we met de hele groep naar een filmpje zaten te kijken ben ik hier niet op in gegaan. Dat is eigenlijk wel jammer, want ik denk dat er misschien iets verrassends uit had kunnen komen, want het blijft verwonderlijk dat hij juist op dit moment deze vraag stelde. Dit is een leerpunt voor mij!

Het instrument logboek met de verzamelde vragen van de kinderen en de reactie van de juf en visa versa waarin ik een aantal contexten beschrijf geven antwoord op de volgende deelvragen:

Hoe reageert de stamgroepleider op vragen die spontaan gesteld worden tijdens kringactiviteiten?

Hoe reageren de kinderen op de vragen van de stamgroepleider en wat is de respons van de stamgroepleider hierop?

In de beschrijving van de verschillende contexten is te lezen dat ik open stond voor spontane vragen van kinderen en ik heb situaties proberen te scheppen die aanleiding gaven tot het stellen van vragen, waardoor de nieuwsgierigheid van de kinderen geprikkeld werd. De betrokkenheid was groot bij zowel de kinderen als bij mij als stamgroepleider. Ook is te lezen dat de kinderen enthousiast reageerden op de vragen van de stamgroepleider en daarop actie ondernamen.

8.3 Toekomst

Ik ga weer een periode lang alle vragen verzamelen en vastleggen die door de kinderen tijdens de kringactiviteiten worden gesteld. Door de theorie hier op te bestuderen zal ik de vragen kunnen gaan categoriseren en zal ik uiteindelijk na gaan denken over hoe ik met deze vragen om zal gaan in de toekomst. Ik ga dit beschrijven in hoofdstuk 10 bij het verslag van de resultaten van cyclus twee. Dit instrument zal de volgende deelvraag beantwoorden:

Welke vragen worden er door de kinderen in de kring gesteld? Kan de stamgroepleider deze onderscheiden naar verschillende soorten vragen en de functie ervan herkennen?

Ik laat mijn collega Britt Lavrijssen een kringactiviteit observeren, zij zal een kijkwijzer (leerkrachtvaardigheden t.a.v. nieuwsgierigheid) gebruiken bij die observatie waarmee zij kan kijken hoe ik mijn leerkrachtvaardigheden inzet om de nieuwsgierigheid van de kinderen te stimuleren. Ook zal ik nog een keer dezelfde lijst die Britt gebruikt als kijkwijzer lijst invullen. Ik heb deze lijst al een keer ingevuld om mijn "beginsituatie" te bepalen. De tweede keer wat er veranderd is t.a.v. mijn beginsituatie. Dit instrument zal de volgende deelvraag beantwoorden:

Welke strategie kan de stamgroepleider toepassen om de nieuwsgierigheid te prikkelen van de kinderen

9. Beschrijving bijstellingen interventie

Ik heb ervaren dat kinderen heel veel vragen hebben en dat is prachtig. Ik wilde er steeds tijd voor vrij maken om met deze vragen aan de slag te gaan. Dat ging wel regelmatig goed. Maar omdat ik parttime werk kon ik niet altijd het vervolg zien van die activiteit. Ik wil als voorbeeld het 'onderzoekje over stroom' hierin benoemen. Dit spontane onderzoek ontstond op het einde van de schooldag op een woensdag. Ik maakte op donderdag een terugkoppeling en de kinderen hebben hieraan gewerkt. Op vrijdag wilden ze ermee verder

Ingeborg Schuurmans
Jenaplanschool De Mijlpaal te Nuenen
Jenaplanopleiding "Het Kan!"
April 2018

gaan wat natuurlijk mocht van mij. Het bracht hen steeds nieuwe vragen en ontdekkingen, hun enthousiasme werkte heel aanstekelijk op elkaar. Nog vonden ze dat op het einde van de schooldag niet klaar waren en vroegen mij of ze op maandag hieraan verder mochten werken. Dat vond ik prima en ik heb dit ook doorgeven aan mijn duo-collega die aan het begin van de week werkt. Bij navraag een week later, bleek dat er ze er op maandag niet meer aan gewerkt hadden. Ik had het wel in de overdracht naar mijn collega vermeld. Maar door de drukte van die schooldag was het erbij hem ingeschoten. Dat is jammer. Dus dit moet ik beter bespreken en overdragen naar hem. Maar het blijft lastig ook als ik in de toekomst met een andere duo-collega zou gaan werken. De volgende vraag schiet hierbij in mijn hoofd: 'Hoe kun je als stamgroep ervoor zorgen dat een onderwerp dat de groep bezighoudt niet verslapt door de wekelijkse wisseling van de stamgroepleiders?' Ik denk dat dit niet alleen mij bezighoudt maar ook anderen. Dit is interessant om te bespreekbaar te maken met mijn collega's maar ook met de stamgroep zelf: de kinderen. *Welke ideeën hebben zij hierover?*

Ik heb de theorie bestudeerd over het stellen van vragen en heb dit uitgewerkt in hoofdstuk 5 in paragraaf 5.6. Ik wil namelijk de verschillende soorten vragen en de functie hiervan gaan herkennen. Deze wil ik gaan beschrijven bij de resultaten van cyclus twee.

De observatie van een kringactiviteit door een collega van mij en het gesprek dat ik daarna heb met haar ga ik beschrijven bij de resultaten van cyclus twee ook worden de twee meetpunten (*beginsituatie en later tijdens het onderzoek*) van mijn leerkrachtvaardigheden t.a.v. nieuwsgierigheid vergeleken.

10. Verslag resultaten cyclus twee

10.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van drie instrumenten de resultaten hiervan weergegeven. De resultaten worden per onderzoeksinstrument beschreven. Deze data worden geordend zodat er een duidelijk overzicht is om de juiste conclusies uit te kunnen trekken. Deze instrumenten heb ik ingezet n.a.v. de resultaten uit cyclus één. Ik wilde cyclus twee meer gaan verfijnen en heb ervoor gekozen om deze drie instrumenten hiervoor te gebruiken. Deze instrumenten gaan mijn laatste twee deelvragen beantwoorden.

10.2 Observatie

Ik wilde mijn strategie onder de loep nemen door mijn collega (Britt) een kringactiviteit van mij te laten observeren. Met haar ben ik hier op 15 maart jl. over in gesprek gaan: Om erachter te komen wat de mate is waarin ik mijn leerkrachtvaardigheden gebruik om de

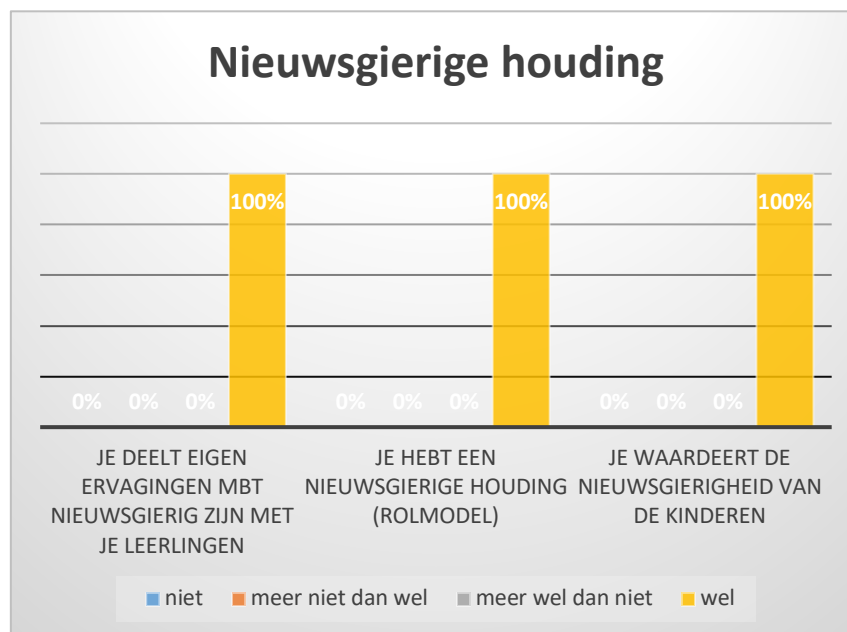
Ingeborg Schuurmans
Jenaplanschool De Mijlpaal te Nuenen
Jenaplanopleiding "Het Kan!"
April 2018

nieuwsgierigheid van de kinderen te stimuleren in de onderwijspraktijk, heeft Britt een kijkwijzer ingevuld bij de observatie van een kringactiviteit. We hebben deze kijkwijzer samen besproken en zij heeft feedback gegeven op mijn ontwikkeling t.a.v. nieuwsgierigheid.

Ik gaf een Engelse les m.b.t. het thema lentekriebels. De kinderen gingen nieuwe woorden leren en ik heb de volgende opbouw gebruikt: de voorkennis geactiveerd: *Welke woorden kennen ze m.b.t. dit thema?* Daarna twee spelletjes: ‘

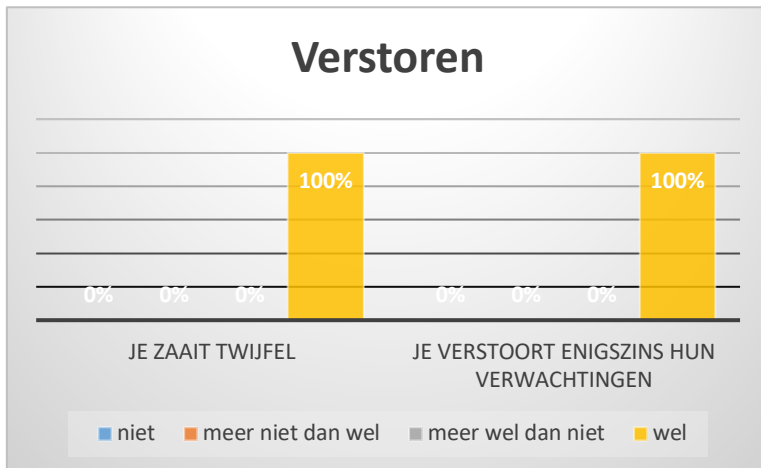
- ‘Raad het woord’: Ik zeg steeds een Engels woord en dan moeten ze raden welk woord dit in het Nederlands is. Daarna laat ik de afbeelding zien dat bij het woord hoort.
- “What’s missing?” Ik leg alle kaarten op de grond. Ik laat de kinderen er heel goed naar kijken. Dan doen ze hun ogen dicht en ik pak er twee weg. Weten ze welke? Zoja,...kunnen ze hier ook het Engelse woord van zeggen?

De volgende scores konden er gegeven worden bij de kijkwijzer van de observatie door Britt: *niet, meer niet dan wel, meer wel dan niet, wel*. Elk onderdeel is procentueel zichtbaar in elke grafiek, ook staat er steeds een toelichting bij vermeld:

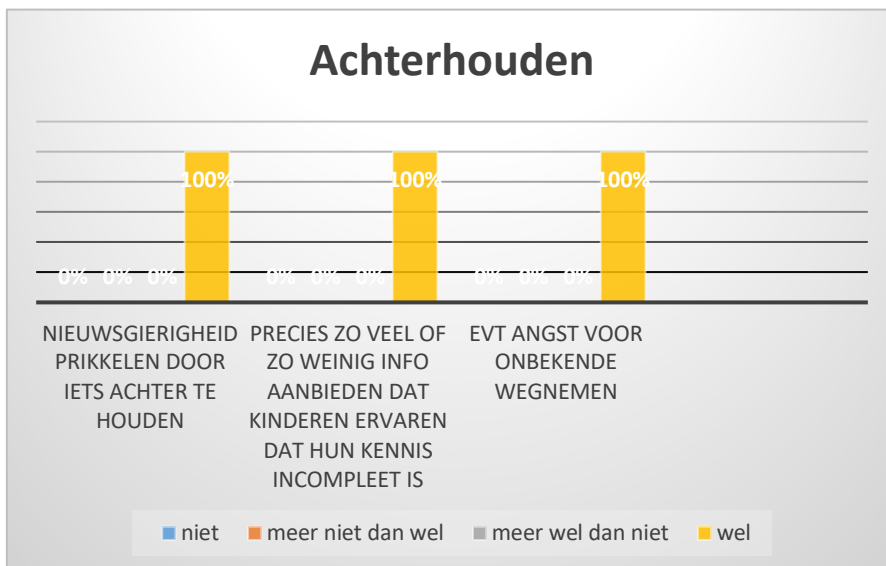
Toelichting van Britt hierbij:

- Je bent zelf erg nieuwsgierig, dit laat je zien door gebaren en je gezichtsuitdrukking
- Je stelt hardop vragen: *Wat was het? Ik weet het ook niet?* Daarmee laat je zien dat je ook nieuwsgierig bent.

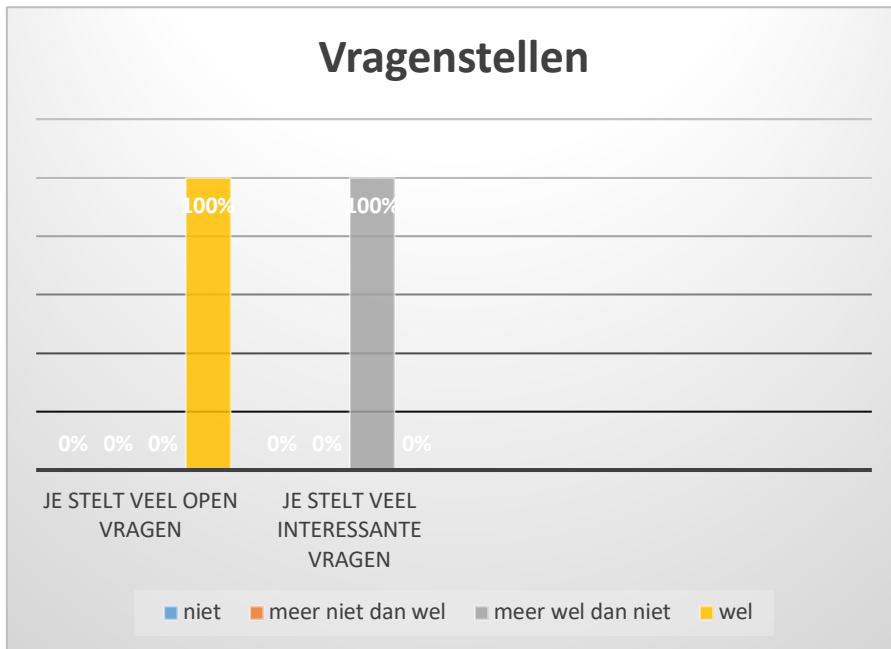
Toelichting van Britt hierbij:

- Je haalt dingen weg in de kring (onderdeel 2 van de kring)

Toelichting van Britt hierbij:

- Raadspelletje. Actieve houding van de kinderen, doordat jij als leerkracht plaatjes achterhoudt en kinderen laat raden.

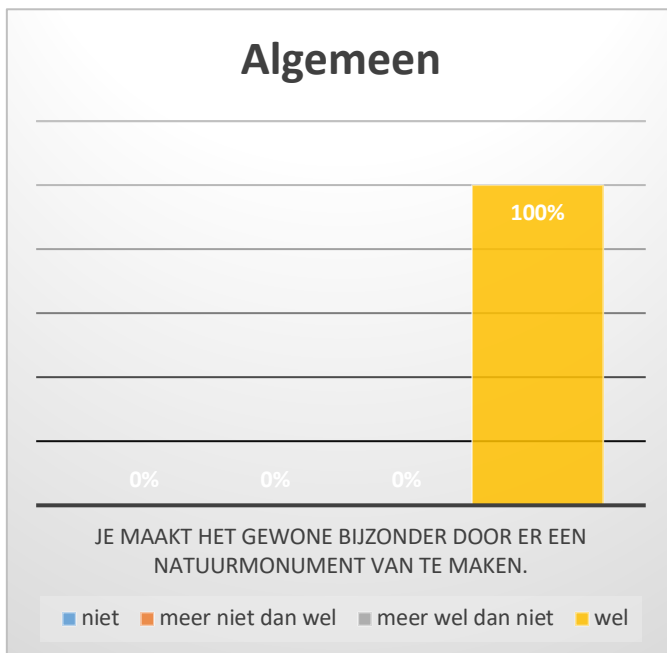
Toelichting van Britt hierbij:

- Je moet iets meer letten op het stellen van open vragen. Bijvoorbeeld: Welke woorden hebben jullie geleerd?

Toelichting van Britt hierbij:

- Je liet veel afbeeldingen zien.
- Je gebruikte verschillende werkvormen daardoor blijven kinderen nieuwsgierig.

Feedback op "nieuwsgierigheid" (onderzoeksonderwerp van Ingeborg Schuurmans) door Britt Lavrijsen:

Uit gesprekken en observaties kan ik zeggen dat Ingeborg een nieuwsgierige leerkracht is.

Op het begin van het onderzoek heeft ze veel literatuurstudie gedaan en ideeën laten zien. Je kon merken dat ze oprecht nieuwsgierig was op welke manier de nieuwsgierigheid van kinderen gestimuleerd kan worden. Tijdens haar lessen maakt ze gebruik van natuurmonumenten. Dat wil zeggen dat je het gewone voor hen bijzonder maakt, om daar nadrukkelijk bij stil te staan. En daarbij stelt ze zelf veel interessante vragen. Het stroom-project sluit daarop aan.

Daarnaast merk ik dat Ingeborg haar eigen nieuwsgierige houding onder de loep heeft genomen. Ze is bewust gaan kijken hoe ze reageert op vragen van kinderen en heeft dit vastgelegd en is daarmee aan de slag gegaan. Hierdoor waardeert ze de nieuwsgierigheid van leerlingen meer en bewuster en staat ze als rolmodel voor de leerlingen. Ze geeft in gesprekken aan dat het positief effect heeft op het gedrag van de kinderen, waardoor ze erg enthousiast is en blijft. Tijdens het project ridders en kastelen heeft Ingeborg de nieuwsgierigheid van leerlingen geprikkeld door een materiaal in een kist te stoppen en de kinderen daar vragen over te laten bedenken. Daarnaast zijn er vragen vanuit de kinderen gekomen die de kinderen op zijn gaan zoeken. Gedurende het proces heeft ze een begeleidende rol gehad en wist ze de kinderen te inspireren en motiveren. Om in het vervolg onderzoeksvragen te formuleren zouden we gebruik kunnen maken van het vragenmachientje, om de kinderen te leren goede onderzoeksvragen te laten stellen. Dit zouden we in de middenbouw nog verder kunnen ontwikkelen. Ook bij andere lessen merk je dat Ingeborg de nieuwsgierigheid stimuleert. Zo ben ik een Engelse les gaan observeren. Gedurende deze les heeft ze informatie achtergehouden voor de kinderen, waardoor de nieuwsgierigheid geprikkeld werd. Ik zag heel duidelijk dat de kinderen het echt heel graag wilden weten, ze zaten op het puntje van de stoel en waren de hele les heel nieuwsgierig. Daarnaast heeft ze ook de verwachting van de kinderen verstoort. Door dingen weg te halen en te veranderen. Door de afwisseling van werkvormen merk je dat de kinderen nieuwsgierig en betrokken blijven. In het vervolg zou Ingeborg evt. ook de vragen vanuit de kinderen kunnen gebruiken bij een Engelse les. Welke woorden zouden jullie nog graag in het Engelse willen leren binnen het thema? Aan de hand daarvan zou je een vervolg activiteit kunnen inplannen of de kinderen zelf op laten zoeken/onderzoeken. Samenvattend kan ik zeggen dat Ingeborg bewust met het onderwerp

nieuwsgierigheid bezig is en een mooie groei heeft doorgemaakt. Ze is zich bewust geworden wat voor het effect het heeft op de kinderen en is daardoor erg enthousiast om de nieuwsgierigheid te blijven prikkelen.

Ingeborg deed actief mee tijdens de veranderteambijeenkomsten waarover we praten over nieuwsgierigheid. Waarbij we elkaar inspireerden en theorieën uitgewisseld werden. Daarnaast nam ze de ideeën mee naar haar eigen praktijk en ik ging ze binnen haar klas met de nieuwsgierigheid aan de slag.

Britt, 20 maart 2018

10.3 Leerkrachtvaardigheden t.a.v. nieuwsgierigheid

Britt heeft mij twee keer voor haar *Masterstudie Leren en Innoveren* een lijst in laten vullen over mijn 'leerkrachtvaardigheden t.a.v. nieuwsgierigheid', één aan het begin van haar masterstudie en één in februari van dit jaar. Ook heeft zij deze lijst gebruikt als kijkwijzer bij de observatie van mijn kringactiviteit die in paragraaf 10.2 wordt beschreven.

Ik laat hieronder per onderdeel zien wat mijn ontwikkeling is m.b.t. de verschillende onderdelen binnen deze lijst:

- **Nieuwsgierige houding:** Ik laat hierin een groei zien. Ik bespreek met de kinderen waar ik nieuwsgierig van word. Ik probeer niet meteen het antwoord te geven, ik neem een afwachtende houding aan. Ik toon nieuwsgierigheid zonder overdreven te doen. Sinds ik in het 'veranderteam' zit m.b.t. de masterstudie van Britt (Leren en innoveren) ben ik steeds bewuster bezig met de vragen die de kinderen hebben. Ik neem deze vragen serieus en 'veeg' ze niet zomaar opzij.
- **Verstoren:** Bij de beginsituatie deed ik dit niet. Nu doe ik dit meer wel dan niet. Ik moet me hier nog wel steeds bewust van maken.
- **Openhouden:** Dit doe ik meer wel dan niet. Hierin heb ik een groei laten zien.
- **Achterhouden:** Ik ben hierin sterk gegroeid. Als ik dit vergelijk met mijn beginsituatie zie ik dat ik het toen nog niet deed maar nu dus wel.
- **Vragenstellen:** Vooral het stellen van 'open vragen' is belangrijk. Ik probeer me hier bewust van te zijn. Ook bespreek ik de verschillen met de kinderen tussen deze vragen. Ik heb bij dit onderdeel echter nog veel leerwinst te halen. Ik heb het filmpje bekeken van NJPV 'Vragenstellen' 7.0.1 (2018) Er werd letterlijk het volgende gezegd: *"Vragen zijn de start van ons onderwijs het stellen van vragen zorgt ervoor dat kinderen leren. Als we kijken naar de wereld om ons heen is er overal een prikkel die kinderen nieuwsgierig maakt en dat is de start van het Jenaplanonderwijs. Een oneindig proces."* Het onderzoekje over stroom verliep zo goed, omdat het vanuit de

kinderen kwam. Het leek ook een oneindig proces dat maar door en door ging. Mijn verwondering werd geraakt, ik kreeg er kippenvel van wat dit te weeg bracht bij de kinderen. Maar soms laat ik ook kansen liggen, zoals bijvoorbeeld die vraag van het kind over onze rekenmethode. Ik was in feite verbaasd en verwonderd en dacht bij mezelf: “Maar hoe kom je hier nu op dit moment zo op?” Maar helaas liet ik aan hem mijn verwondering niet blijken.

- **Krachtige leeromgeving:** Elk nieuw thema bespreek ik samen met mijn collega's van mijn parallel (waaronder Britt). We vullen een themavoorbereidingsformulier in. We denken samen na hoe we een zo krachtig mogelijke leeromgeving voor de kinderen kunnen gaan creëren en hoe we hun nieuwsgierigheid kunnen prikkelen.
- **Algemeen:** Ik ben hierin gegroeid. Ik herken de feedback (zie paragraaf 10.2) die Britt mij hierover heeft gegeven.

De observatie door mijn collega en het zelf invullen van de vragenlijst van de leerkrachtvaardigheden heeft onderstaande deelvraag kunnen beantwoorden:

Welke strategie kan de stamgroepleider toepassen om de nieuwsgierigheid te prikkelen van de kinderen?

10.4 Type vraag en functie hiervan

Ik heb een periode lang alle vragen verzameld en vastgelegd die door de kinderen tijdens de kringactiviteiten werden gesteld. Ik had standaard een kladblaadje bij me liggen waar ik de vragen van de kinderen vlug kon opschrijven. Dit lukte me goed, helaas vergat ik het ook soms door de drukte van de dag om alles te noteren. Een aantal contexten heb ik uitgewerkt (paragraaf 8.2) en m.b.v. de theorie de type vraag en de functie hiervan benoemd.

Onderzoekje over stroom:

De vragen die naar voren kwamen waren *Cognitieve of Epistemische vragen*, dit soort vragen zijn gericht op het vergroten van kennis. Binnen dit soort vragen kwamen tijdens de activiteit vooral de *W-vragen en ja/nee vragen naar voren*: Wat, waar, wanneer? Hoe? Hoeveel? Hoe komt dat? Waarom? Waardoor? Waarvoor? Waartoe? Maakt het verschil als...?

Prikballetje:

De voorkennis werd aangeboord, er werd uit eerdere ervaringen aangegeven dat een kind dit 'balletje' weleens gezien had op het scoutingterrein. Er werden Cognitieve en Epistemische vragen gesteld: het vergroten van kennis. Binnen dit soort vragen kwamen tijdens de

Ingeborg Schuurmans
Jenaplanschool De Mijlpaal te Nuenen
Jenaplanopleiding “Het Kan!”
April 2018

activiteit vooral de *W-vragen en ja/nee vragen naar voren*: Wat, waar, wanneer? Hoe? Hoe komt dat? Waarom? Waardoor?

'Openhartig' kringgesprek over verschillende stellingen:

Eén van de stellingen was: *Is er leven op een andere planeet?* Een aantal kinderen wilden weten of dat zo was en gingen later op zoek naar antwoorden. Dit waren weer de '*Cognitieve of Epistemische vragen*'. De volgende onderscheiding kan gemaakt worden, want binnen deze vragen bleken het vooral om '*Convergente vragen*' te gaan die beantwoord werden. Dit soort vragen zijn gericht op een eenduidig en 'goed' antwoord. Maar ook werden er '*filosofie-vragen*' gesteld. Kinderen verwonderden zich over het universum, waar ga je naar toe als je dood gaat? Het zwarte gat werd besproken.

Moestuintjes van de AH:

De kinderen kregen ieder een moestuintje. Eerst werd de voorkennis aangeboord, wat wisten ze ervan? Daarna gingen de kinderen vragen stellen en mochten ze aan de slag. Er werden Cognitieve en Epistemische vragen gesteld: het vergroten van kennis: *Waarom zijn sommige planten moeilijk om te planten en anderen niet? Hoe groot worden ze? Hoe kan uit één zaadje een plantje komen?* Maar ook werden er 'Praktische vragen' gesteld: *Hoeveel water moet erbij? Waar mag ik het bakje inzetten?* Dit zijn namelijk vragen die gericht zijn op iets gedaan te krijgen, iets te organiseren. Deze vragen zou ik moeten verzamelen en opschrijven en om structuur aan te brengen zou ik deze in een mindmap kunnen beschrijven. Dit zag ik in het filmpje van NJPV (2018).

Uit de beschrijving van bovenstaande contexten blijkt dat ik de vragen van de kinderen herken en kan onderscheiden naar soort vraag en de functie hiervan herken. Dus de onderstaande vraag wordt hiermee beantwoord:

Welke vragen worden er door de kinderen in de kring gesteld? Kan de stamgroepleider deze onderscheiden naar verschillende soorten vragen en de functie ervan herkennen?

10.5 Conclusie

De hoofdvraag binnen dit meesterstuk is: *In hoeverre is de stamgroepleider van 3/4/5 (De Korenwolven) in staat om de vragen van de kinderen van de stamgroep tijdens de kringactiviteiten te herkennen en om te zetten in leeractiviteiten?*

Hierbij kan aangetoond worden dat alle deelvragen die bij de beginsituatie, cyclus één en cyclus twee een gezamenlijk antwoord vormen op deze hoofdvraag. De conclusie is dat ik

me meer bewust ben van mijn houding en mijn acties die hierop volgen op de vragen van de kinderen. Ik herken de vragen en kan er vervolgvragen aan koppelen. Ook heb ik geleerd om de nieuwsgierige houding van de kinderen te triggeren, zodat hun intrinsieke motivatie om te leren gemotiveerd wordt. Ik merk dat ik deze stappen heb gemaakt bij de thema's en bij sommige spontane reacties zoals bijvoorbeeld het 'onderzoekje over stroom'.

De volgende stap is om me meer te richten op de spontane vragen, de echte vragen van de kinderen. In het filmpje van NJPV (2018) werd hierover gezegd dat vragen van de kinderen heel divers zijn en maar zijdelings iets met het thema of onderwerp te maken hebben. Dit herken ik, tijdens het kringgesprek met de kaartjes van 'Openhartig' kwamen er door de stelling 'Is er leven op een andere planeet' nieuwe stellingen en vragen. *Wat is het Universum? Het zwarte gat? Is er leven na de dood?* Maar ook herken ik het door de 'echte vraag' van het kind over onze rekenmethode en bij het kind dat een 'prikballetje' vindt buiten en er meer van wil weten. Dit zijn ontzettend mooie kansen om erop in te haken. Eén van de stamgroepleiders uit het filmpje (NJPV, 2018) schreef alle vragen op in een schrift. Ze stelde activerende vragen en uit elk antwoord of vraag ontstond een nieuwe vraag. Een oneindig proces zoals er gezegd wordt. Er was een stamgroepleider die vertelde dat ze naar haar broer zou gaan die jarig was, ze zou samen met hem naar een restaurant gaan. Ze stelde de volgende vraag: "Waar moet ik opletten als ik naar huis rijd?" Ze zorgt voor een betrokken houding door haar eigen ervaring te delen en maakt hierbij de koppeling naar een verkeersles.

Waar ik nu mezelf op moet gaan richten is om de spontane vragen nog meer 'aandacht' te geven. Door activerende vragen te stellen, door vragen te stellen vanuit eigen ervaringen, vragen laten ontstaan door naar filmpjes te kijken en vragen die vanuit discussies ontstaan. Kinderen worden geprikkeld door de wereld om ons heen, het maakt hen nieuwsgierig en dat is de start van het Jenaplanonderwijs (NJPV, 2018).

11. Consequenties voor de andere stamgroepen/ team/ schoolkinderen

De verandering die ik door ben gegaan m.b.t. nieuwsgierigheid wil ik delen met mijn collega's en het hele team. Ik heb dit al weten te borgen door steeds mijn ervaringen te delen met mijn naaste collega's binnen het veranderteam. Ook is de aanpak van een nieuw thema binnen de parallel 3/4/5 veranderd. We denken na over de 'trigger/prikkeling' hoe we alles vorm gaan geven. Dat we kinderen gaan stimuleren om vragen te gaan stellen en ook het verschil weten tussen open en gesloten vragen. Elke les die ik geef loop ik door op de criteria van verwondering/nieuwsgierigheid die ik tijdens dit meesterstuk mezelf eigen heb gemaakt. Ik

Ingeborg Schuurmans
Jenaplanschool De Mijlpaal te Nuenen
Jenaplanopleiding "Het Kan!"
April 2018

ga in overleg met mijn collega Yvonne v L. en met mijn directrice, ik wil namelijk ook de rest van het team enthousiasmeren.

Maar ik moet me ook realiseren dat er nog zoveel te halen is. Dat de 'echte' vragen een plek dienen en het uitgangspunt worden. Maar ook hoe je met die 'echte' vragen omgaat als je je lessen overdraagt aan je duo-collega. *Hoe waarborg je deze vragen van de kinderen? Ze zijn te kostbaar om te laten liggen!*

12. Aanbevelingen voor verder onderzoek

Een aantal aanbevelingen komen uit dit onderzoek naar voren voor mijn collega's:

Verzamel een aantal dagen alle vragen die je tegenkomt. Wat doe je met die vragen? Wat voor reactie roepen deze vragen op bij jou als stamgroepleider? Wat is jouw respons hierop? Welke vervolgvragen vinden er plaats? Maar ook hoe reageren kinderen op jouw vragen? Wat voor soort vragen stel je? Weet je de juiste vragen te stellen bij de activiteiten die je plant?

Laat een collega een activiteit observeren. Dit kun je klein houden door eerst een kringactiviteit hiervoor te kiezen.

Ook wil ik mijn collega's mijn 'zorg' delen over het waarborgen van de 'vragen' van de stamgroep. *Hoe draag je over aan je duo-collega? Wat kun je doen om het proces van de nieuwsgierigheid m.b.t. een onderwerp niet te laten afzakken omdat er nu eenmaal een andere stamgroepleider voor de groep staat?*

13. Reflectie

13.1 Inleiding

Binnen dit hoofdstuk ga ik reflecteren op mijn onderzoeksproces. Dit ga ik doen m.b.v. de Jenaplanessenties. Op de website van NJPV lees ik dat deze essenties extra vaardigheden en gedragslijnen zijn waaraan kinderen tijdens hun schoolloopbaan op een jenaplanschool aan werken. De essenties leveren een bijdrage aan het bevorderen van de ondernemende houding bij kinderen ("Wat Zijn De Jenaplanessenties?", 2018)

13.2 Koppeling Jenaplanessenties aan het onderzoeksproces

Ondernemen: 'Jouw initiatief is welkom.'

Ik wilde nieuwe dingen m.b.t. 'nieuwsgierigheid' onderzoeken en uitproberen. Mijn ervaring uit de praktijk m.b.t. het werkkethos van de kinderen uit mijn stamgroep vond ik minder

Ingeborg Schuurmans
Jenaplanschool De Mijlpaal te Nuenen
Jenaplanopleiding "Het Kan!"
April 2018

positief. Ik had het idee dat ze hun werk voor mij deden en niet vanuit een intrinsieke motivatie leerden en handelden. Ik wilde hun betrokkenheid vergroten door hun natuurlijke nieuwsgierigheid te stimuleren. Ik heb dit besproken met Anite. Zij gaf mij het idee om me meer te verdiepen in nieuwsgierigheid en vooral te kijken hoe je als stamgroepleider de vragen van kinderen herkent en wat je hiermee doet.

Plannen 'Durf te dromen.'

Ik kon mijn plan m.b.t. mijn meesterstuk vrij snel opzetten en insturen voor feedback naar Anite. Haar feedback gaf mij genoeg informatie zodat ik wist dat ik de dingen in een juiste volgorde kon gaan afhandelen. Ik maakte een planning (zie hoofdstuk 7) en sprak met de mensen die dicht bij dit onderzoek stonden. De uitwisseling van kennis en feedback liet mij steeds weer mijn meesterstuk bijschaven, zodat ik weer verder kon. De laatste feedback die ik kreeg van Anite was een grote eye-opener. Ik dacht dat ik al heel ver was met het reageren op de vragen van de kinderen en het stimuleren ervan. Maar het bleef een beetje afgeschermd binnen de thema's. Er waren wel wat spontane acties, hierbij haal ik weer het 'onderzoekje van stroom' aan. Ik krijg er nog kippenvel van als ik hieraan denk. Ik keek naar de kinderen die samenwerkten, die op onderzoek uitgingen en mij niet 'nodig hadden'. Ik keek naar hen en genoot! Het was een natuurlijk proces en dat is ook wat de visie van Jenaplan is 'Het stellen van vragen is een oneindig proces, de nieuwsgierigheid van de kinderen wordt geprikkeld door de wereld om hen heen' (NJPV, 2018).

Samenwerken 'Samen kunnen we meer.'

Ik kon mijn meesterstuk niet alleen uitvoeren. Ik had hiervoor natuurlijk de feedback van anderen nodig zoals Anite: over de opzet van mijn onderzoek. Britt: delen van kennis m.b.t. nieuwsgierigheid (veranderteam) en haar observatie van mijn kringactiviteit. Maar vooral de kinderen uit mijn eigen stamgroep. Ik wilde van hen weten wat zij vonden van nieuwsgierigheid, wat hen nieuwsgierig maakten en natuurlijk de feedback op de verschillende thema's die we afronden.

Creëren 'Alles is mogelijk.'

Ik wilde meer over het onderwerp weten en heb de theorie bestudeerd. Ik wilde het beste uit mezelf halen door me open te stellen voor feedback. Deze feedback heb ik gekregen van de kinderen en van mijn collega in de vorm van een observatie en het gesprek dat ik met haar voerde. Dit voelde veilig voor mij. Dat vind ik ook een belangrijke vereiste, ik heb me immers opengesteld en moest iets met de feedback die ik kreeg. Het leerde mij om makkelijk over te

schakelen vanuit andere perspectieven: het perspectief van mijn collega, de kinderen en ik zelf.

Presenteren 'Laat zien wie je bent.'

Mijn lessen heb ik omgegooid. Ik liet mijn toehoorders (de kinderen) mijn passie en originaliteit zien. Ik wilde hen prikkelen en boeien en dat ging ook steeds beter. De feedback van anderen was hierin belangrijk. Zij schonken mij het vertrouwen hierbij. De feedback van Anite was belangrijk. Ik stelde me hiervoor open, zij wist mij ook steeds te triggeren en verder 'te kijken'. Nog heb ik het gevoel dat ik niet klaar ben met dit proces. Dit voelt nog als het begin, ik blijf leren en ik zal me samen met de kinderen blijven verwonderen.

Reflecteren 'Wat is jouw wens, waar word je blij van?'

Ik heb ervaren dat ik de weg die ik nu in ben gegaan als heel erg plezierig voel. Ik ben enthousiast geworden van de resultaten die mijn verandering t.a.v. nieuwsgierigheid te weeg hebben gebracht bij de kinderen. Maar ook door écht goed te luisteren naar de vragen van de kinderen en er iets mee te doen. De open en vragende blik van een kind is een waardevol goed. Daar ben ik me deze periode nog bewuster van geworden.

Verantwoorden 'Hoe vind je het effect van wat je gedaan hebt?'

Het effect van mijn onderzoek is meetbaar. Ik heb de kinderen om feedback gevraagd, mijn collega Britt en Anite. Ik vind het belangrijk om iets met de feedback te doen omdat ik zelf ook in ontwikkeling ben. Ik wil namelijk mijn onderwijspraktijk steeds blijven verbeteren en dat kan ik niet alleen, daar heb ik namelijk ook anderen bij nodig.

Zorgen voor 'Wij helpen elkaar.'

We zorgen voor elkaar en helpen elkaar. Dat is duidelijk in dit onderzoek. Ik zorgde ervoor dat de nieuwsgierigheid van de kinderen geprikkeld werd. Dit is me gelukt door de hulp van anderen, hun visie hun kennis heb ik meegenomen. Zij hebben mij geholpen bij nieuwe inzichten en ik heb hen kunnen helpen door mijn inzichten met hen te delen.

Communiceren 'Jouw mening telt.'

Het communiceren doe je met elkaar. Ik heb geluisterd naar de mening van de ander. De mening van de kinderen over nieuwsgierigheid. De mening van mijn collega's in het veranderteam. Maar ook de mening van Anite. Al die meningen gaven mij informatie waar ik meer inspiratie uit kon putten maar ook waar ik mijn eigen mening over kon vormen.

Respecteren 'Zijn wie je bent.'

Dit staat hoog bij mij in het vaandel. Ieder mens is uniek en ieder mens heeft een kracht/talent dat gezien mag worden. Ik heb dit meesterstuk geschreven en mijn gevoel en kracht erin gezet. Ik mag zijn wie ik ben en dat gevoel wil ik ook overdragen aan de kinderen van mijn stamgroep.

14.Literatuurlijst

Boeken:

Claasen, W., Bruïne, E. de, Schuman H., Siemons H. & Velthooven, B. van (2009). *Inclusief Bekwaam*. Apeldoorn: Garant Uitgevers.

Visscher, C. (2013). *Gelukkige kinderen in een gelukkige klas*. Steenwijk: Media Uitgeverij.

Gerritsen, J. "Waarom, waarom...", de drive om te weten. Vrije Universiteit, Universitair Centrum voor Gedrag en Bewegen (UCGB)

Stevens, L. & Bors, G. (2013). *Pedagogisch tact*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant Uitgevers

Reed, H. (2017). *De hongerige geest. Nieuwsgierigheid als motor voor leren*. Amsterdam: Neuropsych Publishers

Velthausz, F. & Winters, H. (2014). *Jenaplan, school waar je leert samenwerken*. Zutphen: Nederlandse Jenaplanvereniging NJPV.

Veen, T. van der & Wal, J. van der (2012). *Van leertheorie naar onderwijspraktijk*. Houten: Noordhoff Uitgevers

Artikelen

Both, K. (z.d.). Vragen en wereldoriëntatie.

Internet

Wat zijn de Jenaplanessenties? Geraadpleegd op 21 maart 2018,

<https://www.jenaplan.nl/nl/jenaplan/wat-is-jenaplan/essenties>

Afbeeldingen

<https://www.iederkindeentalent.nl/zelf-aan-de-slag/publicaties/page/2> (online afbeelding)

binnengehaald op 12 maart 2018

Video

Ingeborg Schuurmans
Jenaplanschool De Mijlpaal te Nuenen
Jenaplanopleiding "Het Kan!"
April 2018

Vragenstellen 7.0.1 (2018). NJPV.